ידרך ביאתך מן הימין מעשר אע"ג דכתיב מעשר דגנך דילך אין דשותפות לא 2כתב רחמנא מעשרותיכם אלא מעשר דגנך למאי אתא למעוטי שותפות דעובד כוכבים מתנות אע"ג דכתב רחמנא ונתן איכא למימר יליף נתינה נתינה מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא גכתב רחמנא 1מאת זובחי הזבח אלא טעמא דכתב רחמנא מאת זובחי הזבח הא לאו הכי הוה אמינא לילף מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה אין ה"נ (א) מאת זובחי הזבח למה לי לכדרבא ה)דאמר רבא הדין עם הטבח בכורים אע"ג דכתיב 2ארצך דידך אין דשותפות לא יכתב רחמנא 3בכורי כל אשר ג)בארצך אלא ארצך למה לי הלמעוטי חוצה לארץ ציצית אע"ג דכתב רחמנא 4כסותך דידך אין דשותפות לא יכתב רחמנא 5על כנפי בגדיהם לדורותם ואלא כסותך למה לי לכדרב יהודה ו)דאמר רב יהודה זטלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחמנא 6לגגך דידך אין דשותפות לא הכתב רחמנא 6כי יפול הנופל ממנו אלא גגך למאי אתא טלמעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר רב ביבי בר אביי ליתנהו להני כללי דתניא בהמת השותפין חייבת בבכורה ור' אלעאי פוטרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב 7בקרך וצאנך והא כתיב 8בקרכם וצאנכם דכולהו ישראל אמר רב חנינא מסורא ליתנהו להני כללי דתניא בהמת השותפין חייבת במתנות ור' אלעאי פוטר מאי טעמא יליף נתינה נתינה מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא ואי ס"ד בתרומה מיחייב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"מ בתרומה נמי פוטר אי מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף מתנות בארץ אין בחוצה לארץ לא אמר רבי יוסי מנהרביל אין והתניא רבי אלעאי אומר מתנות אין נוהגין אלא בארץ וכן היה יר' אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא יליף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף ראשית הגז בארץ אין בחוצה לארץ לא אמר ליה אביי אי מה תרומה טובלת אף ראשית הגז טובלת א"ל אמר קרא 9וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה חייבים עליה מיתה וחומש אף ראשית הגז חייבים עליו מיתה וחומש אמר קרא 10ומתו בו ויסף עליו ולא על ראשית הגז בו ולא בראשית הגז אי מה תרומה ראשון ושני אחריה אף ראשית הגז ראשון ושני אחריה אמר קרא ראשית אין לך בו אלא ראשית בלבד אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא אין והתניא כהיו לו שתי רחלות גזז והניח שנים ושלשה שנים אין מצטרפות להא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"מ הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשית הגז נמי גדל בחיוב חייב בפטור פטור וגבי תרומה מנלן מדתניא מישראל שלקח שדה בסוריא מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש חייב משהביאה שליש ר"ע מחייב בתוספת וחכמים פוטרין וכי תימא הכי נמי והתנן הלוקח גז צאן עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגוזו חייב מתני'

דלא

דרך ביאתך. לבית אתה קובע מזוזה וכשהוא נכנס לביתו רגליה דימינא עייל ברישא נמצא שהימין בכניסה הוא דרך ביאה: **מתנות.** הזרוע והלחיים והקבה: **וזבחי.** שנים משמע: **אדרבה נילף נתינה מתרומה.** ולא תבעי קרא דהא קולא וחומרא לחומרא מקשינן ו): **הדין עם הטבח.** בפירקין דלעיל וזבחי אורחיה דקרא הוא: **ארצך.** אשר תביא מארצך ארצך משמע מיעוטא ח)ארצכם לא משמע מיעוטא כולי האי ולא ממעטא חוצה לארץ מיניה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ אבל ארצך משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים: **כי יפול הנופל.** כל שראוי ליפול הימנו ואפילו בשותפות: **בתי כנסיות.** שאין חלק לאחד מהן בו שאף לבני עבר הים הוא ועוד שאינו בית דירה: **ליתנהו להני כללי.** דאמר רבא דמודי ר' אלעאי בכל הני דהא תניא דפליג ר' אלעאי בבכורה ולא מרבי לה מבקרכם וצאנכם: **ואמר ר' חנינא מסורא ליתנהו להני כללי.** דרבא דהא תניא דפליג רבי אלעאי במתנות ומדפטר במתנות על כרחך פטר נמי בתרומה דאי ס"ד בתרומה מחייב היכי פטר במתנות א)לייתינהו לחיובא מתרומה הואיל וגמיר גזירה שוה דנתינה נתינה מסתברא דהא אגמרוה לחומרא אית לן למידן: ט)**אלא ש"מ בתרומה נמי פטור.** דדייק דגנך והדר יליף מתנות או מתרומה או מראשית הגז בנתינה נתינה (ב): כ)**אי מה.** כיון דמתרומה יליף רבי אלעאי לראשית הגז דאמרן לעיל שותפות דעובד כוכבים נפקא ליה מרישיה דקרא אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא דבפ"ק דקדושין (דף לו:) קי"ל כל מצוה שאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל דיליף מעבודת כוכבים שהיא חובת הגוף ונוהגת בכל מקום אבל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ: **מנהרביל.** שם מקום: **אין.** ודאי ג): **והתניא.** בניחותא: **תרומה טובלת.** אוסרת משום טבל דכתיב י) אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.): **אין לך בו אלא מראשיתו ואילך.** משהופרש ונעשה ראשית הוא שלו אבל מעיקרא כ)אין לו אלא שם אחד דהאי ראשית קרא יתירא הוא ומראשית דלעיל סמיך והוה ליה למכתב וגז צאנך: **מיתה.** זר האוכלה במזיד: **חומש.** בשוגג: **ראשון ושני.** מעשר ראשון ומעשר שני: **אין לך אלא ראשיתו.** אין לך נתינה אחרת להפריש ממנו מדלא כתב ומגז צאנך ש"מ מתנה ראשונה בלבד אתא ראשית לאשמועי': **תרומה מחדש על הישן לא.** דכתיב היוצא השדה שנה שנה (דברים יד): **היו לו שתי רחלות גזז.** שנה זו והניח: **גזז.** שניה והניח עד שהיו לו חמש גיזים אין מצטרפות דאגיזים של חמש צאן קפיד רחמנא והא לית ליה: **הא חמש מצטרפות.** אם היו לו חמש צאן וגוזז השתים בשנה זו ושלש בשנה שניה דהשתא איכא גיזים של חמש צאן מצטרפות ואף על גב דחדש וישן הוא: **והתניא.** אידך דאפילו חמש אין מצטרפות קשיין אהדדי: **אלא לאו שמע מינה.** בהא נמי פליגי רבי אלעאי ורבנן לרבי אלעאי דמקיש גז לתרומה אין מצטרפות ולרבנן מצטרפות. כל הני קושייתא לרבי אלעאי: **הגדל בחיוב.** כגון ישראל שלקח שדה מן העובד כוכבים כדמפרש לקמיה: **הגדל בפטור.** ביד עובד כוכבים: **בחיוב.** לאחר שבאו ביד ישראל: **בסוריא.** ארם צובה שכבשה דוד ולא שמיה כבוש ולא חלה בה קדושת הארץ וקלה קדושתה ויש קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר לפיכך אין ישראל חייב לעשר אלא על התוספת השני שלישים שגדלו אצלו טבל וחולין מעורבין אבל בארץ ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים בה להפקיע מן המעשר [גיטין מז.] וחכמים פוטרין דכיון שהביאה שליש ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו דקיימא לן (ר"ה יב: יג.) תבואה בתר שליש אזלא: **וכי תימא הכי נמי.** דהגדל ביד עובד כוכבים פטור מראשית הגז אפילו בא ליד ישראל: **הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים.** קודם שנגזזו: **פטור מראשית הגז.** דצאנך בעינן ולא גיזותיך והכא לאו צאנו דישראל הוא: **הא צאנו לגוזו.** לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהיא עומדת לגוזו הואיל והכל שלו וקרינא ביה צאנך: **חייב.** ואף על פי שגדלו הגיזים אצל עובד כוכבים:

דלא

ביתך דרך ביאתך. תימה אמאי לא אמר שותפות דעובד כוכבים כדקאמר בכל הני דלעיל ל): **אלא ארצך** ל"ל למעוטי חו"ל. אע"ג דמצוה התלויה בארץ היא מכל מקום אצטריך למעוטי משום דאתקש לבשר בחלב בחד קרא. רשב"ס:

אי מה תרומה חייבין עליה מיתה וחומש כו'. ואע"ג דבראשית הגז לא שייכא ביה אכילה ואין בתרומה חומש אלא באכילתה הנאת ראשית ד) היא אכילתה:

ה)**אף** ראשית הגז ששיריה נכרין. תימה מנלן דבעינן ששיריה נכרין אי מדכתיב ראשית בראשית הגז נמי כתיב ראשית ומה צריך למילף מתרומה ויש לומר דהא דבעינן בתרומה שיריה נכרים משום דילפינן תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית:

כרבי

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ו מהלכות תפילין הל' יב סמג עשין כג טוש"ע יו"ד סי' רפט סעיף ג:
טז ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' ח טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף לה:
יז ג מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' יד סמג עשין קמג טוש"ע שם סי' שלג סעיף י:
יח ד מיי' פ"ג שם הל' ח סמג עשין קמג:
יט ה מיי' שם הל' א ע"ש:
כ ו מיי' פ"ג מהלכות ציצית הל' ד סמג עשין כו טוש"ע או"ח סי' יד סעיף ה:
כא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
כב ח ט מיי' פי"א מהל' רוצח הל' ג סמג עשין עט טוש"ע ח"מ סי' תכז סעיף ג:
כג י מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' שלג סעיף יב ופסק דניתן מישן:
כד כ מיי' פ"א מהל' תרומות הל' יח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין ה"נ אלא מאת זובחי: (ב) רש"י ד"ה אלא ש"מ וכו' בנתינה נתינה או כיון דמתרומה יליף ר' אלעאי לראשית הגז כדאמרן לעיל למעוטי שותפות דעובד כוכבים דנפקא ליה מרישי' דקרא ה"נ יליף לתרומה מראשית הגז מסיפי' דקרא הס"ד ואח"כ מה"ד אי מה תרומה:

מוסף רש"י

דרך ביאתך. לימין כניסתו לבית ולא מימין יציאתו (יומא יא: וכעי"ז מנחות לד.). **הדין עם הטבח.** דינו של כהן לתבוע מן הטבח המתנות ואע"פ שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים (לעיל קלב.).

שיטה מקובצת

א] היכי פטר במתנות נילפינהו לחיובא מתרומה: ב] אי מה כיון דמתרומה יליף ר' אלעאי וכו'. נ"ב נ"א בפירש"י כתיבת יד אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא כיון דאמרת דאי ס"ד בתרומה נמי חייב לילף נתינה נתינה מתרומה מכלל דכל היכא דמצי יליף מתרומה לא שביק תרומה ויליף מראשית הגז אי מה וכו'. ע"כ מצאתי בפי' אחר מרש"י ז"ל כ"י וצ"ע: ג] אין ודאי פטור: ד] הנאת ראשית הגז היא אכילתה:

מסורת הש"ס

א) לעיל קלג., ב) [נ"ל אלכס], ג) לעיל קי. מנחות מד., ד) [לקמן קלח:], ה) [תוספתא פי"א ה"ח], ו) גיטין מז., ז) [יבמות מ.], ח) [נ"ל אלכס], ט) עיין רש"ל ורש"א, י) [ויקרא כב], כ) אין לו שם אמר לנ"ל ר"מ, ל) [ועי' היטב תוס' מנחות מד. ד"ה טלית], מ) [שייך לע"ב],

תורה אור השלם

1. וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה: דברים יח ג
2. ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר יי אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר יי אלהיך לשכן שמו שם: דברים כו ב
3. בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו ליי לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו: במדבר יח יג
4. גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה: דברים כב יב
5. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: במדבר טו לח
6. כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו: דברים כב ח
7. ואכלת לפני יי אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יי אלהיך כל הימים: דברים יד כג
8. והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם: דברים יב ו
9. ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו: דברים יח ד
10. ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו אני יי מקדשם: ויקרא כב ט ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשיתו עליו ונתן לכהן את הקדש: ויקרא כב יד